

KIZILDERİLİ MASALLARI

William Trowbridge Larned Kızılderili masalları

http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=69403435

Kızılderili Masalları:
ISBN 978-625-8068-21-4

Аннотация

Kuzey Amerika'nın cesur halkı Kızılderililerin masalları...

Yakılan büyük ateşin çevresinde kabilenin yaşlıları tarafından anlatılan bu fantastik masallar, Kızılderililerin kültür ve inanışlarıyla birlikte renkli dünyalarını da gözler önüne seriyor. Animizm inanışının izlerini taşıyan bu 21 masalda, Kızılderililerin mistik ve rengârenk kültürünü tanıyacaksınız.

Bozkırlardan çıkıp kocaman bir kıtaya yayılan bu masallarda büyücülerden perilere, kurtlardan kuğulara, yıldızlardan rüzgârlara kadar canlı ve cansız her varlığın bir ruhu olduğunu göreceksiniz.

Geçmişle geleceği birbirine bağlayan bu masallar, masal seven herkesin kitaplığında bulunmalı.

Содержание

Önsöz	4
Masalıcı Hazretleri	6
Kar Kuşu ve Su Kaplanı	10
Coyote, Namı Diğer Kır Kurdu	21
Deli Buffalo'nun Gök Gürültüsü Kuşuyla	29
Dövüşmesi	
Kızıl Kuğu	37
Eğilmiş Kayalar	51
Конец ознакомительного фрагмента.	54

Kızılderili Masalları

Önsöz

Yayımlayacağımız kitapları seçerken göz önüne aldığımız pek çok ölçüt var: Söz konusu kitabın yayın ilkelerimize ve çizgimize uygunluğu, daha önce dilimize çevrilmemiş olması, yayın dünyasında bir boşluğu dolduracak olması ve elbette ki bizi heyecanlandırması.

2018 yılı için yayın programımızı şekillendirirken bir Japon masalları seçkisiyle karşılaştığımızda ölçütlerimizin hepsine ziyadesiyle uyduğunu fark ettik ve hemen bir masal dizisi çalışmalarına başladık.

Dizi için öncelikle üç ülke seçtik: “Güneşin Doğduğu Ülke¹” Japonya, rengârenk kültüründen beslenen rengârenk masallarıyla Hindistan, uzun ve karanlık kış gecelerini zengin masal geleneğiyle aydınlatan Rusya. Ardından, Doğu ve Batı’yı birleştiren geniş coğrafyamızda, nesillerdir sürdürdüğümüz sözlü geleneği kâğıda taşıdık ve masal dizimize ülkemizle devam ettik. Şimdi ise Kızılderililerin kadim ve renkli kültürlerinden beslenen masalları okurlarımıza sunmanın

---

¹ Japonlar kendi ülkelerini Nippon diye adlandırırlar ve sözcüğün anlamı “Güneşin Doğduğu Ülke”dir.

mutluluğunu yaşıyoruz.

Yayımlayacağımız versiyonu bulmaya çalışırken pek çok masal seçkisini inceledik ve en sonunda içimize en çok sinen, okurken en çok keyif aldığımız ve okuyuculara ulaştırmayı en çok istediklerimizi belirledik. Bolca araştırma içeren çeviri ve düzelti sürecinin ardından bu kez “Bu masalları en iyi yansıtan kapak nasıl olmalı?” sorusunun peşine düştük. Bu kültürlerin en önemli figürlerinin kapakta bulunmasını istedik. Uzun bir hazırlık süreci ve pek çok denemenin ardından hayalimizdeki kapaklara ulaştık.

Masal, sözlü anonim halk edebiyatıdır. Anlatı yoluyla nesilden nesle ulaşmış, nihayetinde de bir yazar tarafından yazıya dökülerek kalıcı hâle gelmiştir. Her ne kadar masal kahramanları ve yaratıkları doğüstü, masallardaki olaylar ise gerçekdışı olsa da, masalların o toplumun bir yansıması olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Öyle ki her ülkenin masalları tıpkı kültürleri gibi diğerlerinden tamamen farklıdır. Bizim seçkimizdeki ülkelerde olduğu gibi. Kimisinin ana teması dostlukken diğerininki korku ve ölüm olabiliyor. Fakat bir zamanlar hiçbir teknolojik ürünün olmadığını düşünürsek, masalların toplumların sosyal hayatlarında ne kadar önemli bir boşluğu doldurduğunu tahmin etmek zor değil.

Masalcı Hazretleri

Kızılderililerin masalcısı IAGOO ufak tefek, yaşlıca bir adamdır. Yüzü ceviz kabuğu gibi karadır, vücudu da eğri büğrü bir sopaya benzer. Gözleri, diğer insanlarınkinin iki katı büyüklüktedir. Öyle ki yanından süzülerek geçen bir kuşun kanatlarında iki kat fazla tüy görür, tüylerin altındaki bütün o küçük renkleri açıkça seçebilir. Aynı şekilde kulakları da sıradan insanların kulaklarının iki katıdır. Bu yüzden onlara küçücük bir tıkırtı gibi gelen ses Iagoo'ya gök gürültüsü gibi duyulur. Bacakları çevik, kolları kuvvetlidir. Bu nedenle diğer herkesten iki kat hızlı ve uzağa koşup yine iki kat fazla ağırlık kaldırabilir.

Kimse ona inanmaz ama herkes onu dinlemeye can atar. Ondan başkasının bir benzerini görmediği ama kulağa hoş gelen şeyler anlatır. Iagoo, anlattıklarının doğru olduğunu söyler. Kızılderililer, göller ile nehirler donduğu için balık tutamadıkları, lapa lapa yağan kar yüzünden ava çıkamadıkları zamanlarda, ayı kürkünden yapılmış en kalın paltolarına sarınıp masalcının çadırına giderek ateş başına çömelir ve Iagoo'nun gözükmesini beklerler. Fırtına, onlarla dalga geçer gibi çadırın etrafında dans ederek kum gibi sert ve kuru kar tanelerini eşiğe fırlatırken, Iagoo onları yalnız bırakmayacaktır.

Iagoo, aylarca ortadan kaybolduktan sonra yepyeni ve muhteşem hikâyelerle geri döner. Gözleri ateşten, pençeleri çelikten ayılarla, kanatları kano yelkeni gibi geniş sineklerle ve

atları gibi yeleleri olan yılanlarla karşılaşmıştır.

Bir keresinde bir nilüfer bulmuştu. Bu nilüferin yaprakları öyle geniş ki bunlardan karısına bir eteklik yaptı. Bir başka sefer, etrafında dolanması yarım gününü alan kocaman bir çalılık gördü.

Bir yaz akşamı kapı eşiğinde otururken, öylesine bir ok fırlatıvermişti. Attığı ok, nehirde yüzen bir kuğu ile yirmi çift ördeği öldürüp yoluna devam ederek nehir kenarındaki iki dalgıçkuşunu fena yaraladı, geri sıçrayıp suya dokunduğu sırada dev bir balığı öldürdü.

Iagoo, yaşadığı topraklardaki en yaşlı meşe ağacının henüz kozalak olduğu günleri hatırlar. Beyaz adamlar bu topraklardan kaybolup gittikten sonra bile kendisinin daha uzun yıllar yaşayacağını söyler.

İşte bunlar, Iagoo'nun küçük Soluk Benizlililer için kâğıda dökülmüş masallarıdır. Amerika kıtasının perileri, devleri, cüceleri, cadıları ve büyücülerinden söz edilir bu masallarda.

Kar Kuşu ve Su Kaplanı

Kar Kuşu, Bozayı'nın çok sevdiği karısıydı. Cesur avcı Bozayı'nın evi, Büyük Nehir'in kıyısındaydı. Çadırında daima erzak bulunurdu. Bütün kabiledaki en güzel mokasenler, karısı Kar Kuşu'nun ayağındakilerdi. Şef'in kızlarının giydikleri hariç tabii; ama onlar bile mokasenlerinin güzelliğini Kar Kuşu'nun verdiği tüylere borçluydular. Ona tüyleri nereden bulduğunu soracak olursanız, "Kocam avdan getirdi," diye cevap verirdi gururla.

Bozayı ve karısının canlarından çok sevdikleri küçük bir bebekleri vardı. Ona "Güvercin" adını vermişlerdi, çünkü hiç durmadan "Guk, guk," diyordu. Ama günün birinde çocuklarının daha asil bir ad kazanacağını umuyorlardı. Düşmanla savaşacak ya da kabileye korku yaşatan bir hayvanı öldürecek ve böylece kendi adını alacaktı.

Bu üçüne kalsa, çok mutlu bir aile olacaktı. Güvercin'in doğumundan çok önce evlat edindikleri yetim oğlan da onları hiç üzmüyor, aksine her işlerine yardımcı oluyordu. Ama çadırda onlarla yaşayan bir kişi daha vardı: Bozayı'nın annesi. Bu, kötü kalpli ve yaşlı bir kadındı. Diğer oğullarının karılarından hiçbiri onu kendi çadırlarında istemiyordu. Bozayı en küçük oğluydu ve daima en sevdiği çocuğu olmuştu. Başka kimseye davranmadığı kadar iyi davranırdı ona. Bozayı da annesini sever, ona iyi bakardı. Kar Kuşu'yla evlendikten sonra bile önceden her

şey nasılsa öyle devam etti. Fakat ihtiyar kadın çok kıskançtı. Bozayı avdan getirdiği fare dudağı ya da ayı böbreği gibi enfes parçaları karısına verdiğinde, Kar Kuşu'na karşı büyük bir nefret duyuyor ve ateş başındaki köşesinde kendi kendine homurdanıp duruyordu.

Her gün “davetsiz misafir” dediği gelininden nasıl kurtulabileceğini düşünüyordu. Bir zamanlar cesur bir şefin tek oğluya evlenerek çadırının hanımı olduğunu ve tıpkı oğlu Bozayı'nın Kar Kuşu'na davrandığı gibi kocasının ona ne kadar iyi davrandığını unutmuştu.

Bir gün bütün işler halledilince yaşlı kadın gelininden dışarı çıkıp Büyük Göl kenarında bulduğu salıncağa bakmasını istedi. Yüksek bir kaya üzerinde asılı, eğri büğrü bir üzüm asmasıydı bu. Fakat çok sağlamdı çünkü yıllardır orada durmaktaydı ve iki büyük ağacın köklerine sıkıca bağlanmıştı. İlk olarak salıncağa ihtiyar kadın bindi, asmayı sıkıca kavrayarak suların ortasına ulaşana dek sallandı durdu. “Çok güzel,” dedi, “Sen de denesene!”

Bunun üzerine Kar Kuşu salıncağa bindi. Gölden yükselen tatlı esintinin tadını çıkardığı esnada yaşlı kadın ağaçların arkasına sıvıştı ve salıncak tam hızını alıp da Kar Kuşu suyun üzerine varınca asmayı keserek ta aşağı düşmesine neden oldu. Genç kadına ne oldu diye bakmak için bir an bile beklemedi.

Hemen eve gidip gelininin kıyafetlerini giydi. Sonra Kar Kuşu'nun ateş başındaki yerine oturdu, kırışıklıkları gözükmesin diye de yüzünü iyice örtüp sakladı.

Bozayı eve gelince ateş başında oturanı karısı sanarak avdan getirdiği lezzetli yiyecekleri ona verdi. Kadın, feryat figan ağlamakta olan bebeğe hiç aldırış etmeden açgözlülikle her şeyi yiyip bitirdi.

“Küçük Güvercin neden ağlayıp duruyor?” diye sordu babası.

“Bilmiyorum,” dedi yaşlı kadın, “Karnı açtır herhalde.”

Ardından bebeği kaldırıp iyice salladı, sanki emziriyormuş gibi yaptı. Ama yavrucak öncekinden de yüksek bir sesle ağlamaya başlamıştı. Bunun üzerine çocuğun kulaklarını çekip sesini kessin diye ağzına bir şeyler tıktırdı.

Bozayı, karısının çok sinirli olduğunu düşünerek piposunu alıp çadırdan ayrıldı.

Yetim oğlan bütün yaşananları dikkatle izlemiş ve durumdan şüphelenmişti. Ateş başına gidip külleri temizliyormuş gibi yaptı. Yaşlı kadının ona bakmadığı bir anda odunları karıştırınca alevlerin yükselmesi sayesinde kadının yüzünü açıkça görebildi. Bir şeylerin yolunda olmadığından artık emindi.

“Kar Kuşu nerede?” diye sordu.

“Şişt!” dedi yaşlı kadın. “Göl kenarında, salıncakta sallanıyor.” Bunun üzerine çocuk başka bir şey sormadı, hemen çadırdan çıkıp göle gitti. Kesik salıncağı görünce neler olduğunu tahmin ederek Bozayı’yı aramaya koyuldu ve öğrendiklerini ona anlattı.

Bozayı, annesi hakkında kötü şeyler düşünmek istemediği için ona hiçbir şey sormadı. Üzgün bir halde çadırının kapısı önünde bir aşağı bir yukarı volta atıp durdu. Sonra yas tuttuğunu göstermek için biraz siyah boya alıp yüzüne ve vücuduna sürdü. Ardından uzun mızrağını ters çevirerek toprağa sapladı. Sonra şimşeklerin çakıp göklerin gürlemesi, yağmur yağması için dua etti. Böylece karısının bedeni gölden çıkıp yükselebilirdi.

Her gün oraya gitti ama gökyüzünün aralıksız gürlenmesine, yıldırımların çadırın yakınındaki koca meşe ağacını baştan aşağı yarmış olmasına rağmen sevgili karısı Kar Kuşu'ndan eser yoktu. Bazen yağmur altında, bazen ise gün ışığında, geceleri beyaz ay gölü aydınlattığında nöbet tutmaya devam etti ama hiçbir şey göremedi.

Bu sırada yetim çocuk, Güvercin'e bakmaktaydı. En leziz, en tatlı et parçalarını emmesine izin veriyor, bol bol süt getirip içiriyordu. Güneşli günlerde bebeği göl kenarına götürüp suya çakıl taşları atarak eğlendiriyordu. Küçük Güvercin kahkahalar atarak minik ellerini uzatıyor, sonra bir taş alıp suya atmaya çalışıyordu. Gerçi taş her seferinde ayaklarının dibine düşüyordu ama çocuk yine de mutlu oluyordu.

Bir gün böyle oyunlar oynadıkları sırada gölün tam ortasından beyaz bir martının süzülerek göl kıyısına, yanlarına doğru uçtuğunu gördüler. Martı, çocukların başları üzerinde daire çizerek uçmaktaydı, sonra iyice yaklaştı. Öyle ki küçük Güvercin neredeyse kuşun büyük, beyaz kanatlarına dokunabilecekti. Sonra birdenbire martı bir kadına dönüştü: Bu, Kar Kuşu yani küçük Güvercin'in annesiydi!

Bebek, sevinçle haykırdı ve annesinin beline taktığı biri deriden, diğeri beyaz metalden iki kemeri yakaladı. Kadın konuşamıyordu ama bebeğini kollarına aldı, okşayıp emzirdi. Sonra diğer çocuğa işaretlerle bir şeyler anlatmaya çalıştı. Çocuk, bebeği her gün oraya getirmesi gerektiğini anladı.

Bozayı o gece eve geldiğinde çocuk bütün olanları bir bir

anlattı.

Ertesi gün, bebek karnı acıktığı için ağlayınca çocuk onu göl kenarına götürdü. Bozayı da arkalarından gitti ve çalılıklara saklandı. Çocuk yine aynı yere, suyun kenarına oturdu ve düz, yuvarlak bir çakıl taşı seçerek yavaşça kolunu kaldırdı ve dikkatlice nişan alarak göle fırlattı.

Çok geçmeden, uzun ve parlak kemeriyle martı sudan çıktı. Kenara gelip çocukların başı üzerinde biraz uçtu. Tıpkı önceki gün yaptığı gibi bir kadına dönüşerek bebeğini kollarına aldı.

Kar Kuşu bebeğini emzirirken, kocası ortaya çıktı. Yüzü ve bedenindeki siyah boya hâlâ duruyordu, mızrağı da elindeydi.

“Neden eve dönmedin?” diye haykırarak karısına sarılmak için ileri atıldı.

Kar Kuşu konuşamıyordu ve üzerindeki kemeri gösterdi.

Bozayı, dikkatlice mızrağını kaldırıp kemere sert bir darbe indirdi. Böylece bağlar paramparça olup kuma gömüldü. Kemerlerin bu halini gören biri, onları büyük bir deniz kabuğunun ufalanmış parçaları sanırdı.

Bunun üzerine Kar Kuşu'nun dili çözüldü; göle nasıl düştüğünü, bir su kaplanının onu yakalayarak kuyruğunu beline dolayıp suyun dibine nasıl çektiğini anlattı.

Orada üzerine güneş vurunca duvarları mavi alakarga sırtı gibi parlayan, taze mısır yaprakları gibi yeşil, *Cariblerin*² yaşadığı adanın parlak kumları gibi altın sarısı ve zemini ise kar gibi bembeyaz büyük bir konak vardı. Burası, Su Kaplanlarının Şefi'nin eviydi. Anneleri, Boynuzlu Yılan da onlarla beraber yaşıyordu.

Yılan, uzak kamp ateşleri gibi ışıldayan bakır tokmaklı, bembeyaz ve kocaman bir deniz kabuğunun üzerinde uzanmaktaydı. Fakat altında yanıp sönmekte olan kızıl taşın

---

² Carib, Caribs ya da Kalina adıyla bilinen Güney Amerikalı yerli halk. (ç.n.)

yanında bu, hiçbir şeydi. Vücudu, tıpkı bir insanın göz kapakları gibi kalın bir deriyle kaplıydı. Uyuyacağı zaman derisini aşağı çekiyordu. Boynuzları müthişti, çünkü sihirliydi. Boynuzlarını büyük bir kayaya dokundurunca kaya un ufak oluyor ve bu sayede Yılan, dilediği her yerde kendine yol açabiliyordu.

Su Kaplanı'nın ülkesinde ormanlar vardı. Söğüde benzeyen yapraklı ağaçlar vardı ama bir söğüdün yapraklarına göre bu ağaçların yaprakları daha uzun, daha detaylı ve daha genişti elbette. Ayrıca koyu yeşil renkli yumuşacık çimler vardı.

Karanlık çöküp güneş konağın üzerinden çekilince ve duvarlardaki renkler kaybolunca, ateş böcekleri beliriyordu; yeşil, mavi, kırmızı ve turuncu renklerde ateş böcekleri. Bunlar, Su Kaplanı'nın çadırının hemen dışındaki çalılıklara konuyordu. İçlerinde en güzel olanları içeri geçip Yılan'ın tahtı etrafında uçuşuyor, gündüz nöbetçileri olan mor salyangozlar uyuduğu sırada, Yılan'ın başında nöbet tutuyorlardı.

Kar Kuşu bütün bunları görünce ürperdi ve Boynuzlu Yılan'ın huzuruna çıktığında bayılıp yere yığıldı. Fakat Su Kaplanı onu yatıştırdı, çünkü Kar Kuşu'nu seviyor ve karısı olmasını istiyordu. Nihayet Kar Kuşu, ara sıra göl kenarına gidip çocuğunu görmesine izin verilmesi şartıyla Su Kaplanı'nın teklifine razı oldu.

Su Kaplanı, annesine danıştı. Annesi, ona bir deniz martısı vermeyi kabul etti. Martı, Kar Kuşu'nu iyice saracak ve göl kenarına götürecekti. Fakat eski yuvasının yakınına gidince onu terk etmesin diye Su Kaplanı, martıya kuyruğunu kadına sıkıca

dolamasını emretti. Kuş, nazik cildi beyaz metalin iplerinden incinmesin diye kadının beline deri bir kemer bağladı.

İşte böylece Kar Kuşu, Su Kaplanı'yla birlikte yaşamaya başladı. Evi çekip çevirdi, küçük su kaplanları için kuzgun derisi ve kuru balık pullarından mokasenler yaptı. Sevgili kocası Bozayı ve bebeği Küçük Güvercin'den uzaktayken ne kadar mutlu olabilecekse o kadar mutluydu.

Bozayı'nın ihtiyar annesi, çadırın kapısında onları görünce yerinden fırlayıp evden çıktı ve bir daha da hiç ortalıkta görünmedi.

Coyote, Namı Diğer Kır Kurdu

Başlangıçta *Cahroclar*³ yavşan otlarının ötesinde ve Rocky Dağları'ndan⁴ çok uzakta, güneşin battığı yerdeki Klamath Nehri kıyılarında yaşarken, onlara pek çok yetenek bahşedilmişti. Ulu ormanları ve heybetli geyikleri vardı. Ayılar vahşiydi, fakat leziz etleri cana can katardı. *Cahroclar* bu etle beslenerek güçlenmişlerdi. Ama asıl özlemini çektikleri şey ateşti. Akşamları o güzel kızılık gökte belirince ona bakar durur, göklerdeki alev demetlerinden bir kıvılcım yakalayabilmeyi dilerlerdi.

O zamanlar dünyadaki bütün ateş, nehrin ağzında yaşamakta olan iki yaşlı cadının elindeydi. Gözlerini kırpmadan ateşin başında nöbet tutuyorlardı. Ayrıca parlak alabalıkları uzakta tutan su bendinin anahtarı da bunlardaydı.

Cahroclar bu iki ihtiyar kadından nefret ediyor, onları kandırmanın bir yolunu arıyorlardı. Böylelikle alabalığı serbest bırakabilirlerdi. Ama hepsinden daha çok istedikleri şey, paha biçilmez olan ateşti. Ayı kürkünden paltolarının altında uzanıp tir tir titriyorlardı, çünkü ülkelerinde kışlar uzun ve soğuk geçerci. Üstelik kuzey rüzgârı yüzlerine vurur, buzdan mızrakları ve kardan oklarıyla herkesi perişan ederdi.

---

³ Cahroc Kızılderilileri: ABD'nin California bölgesinin yerli halklarından biri. (ç.n.)

⁴ Rocky Dağları: Kuzey Amerika'nın batısında uzanan büyük sıradağ. (ç.n.)

Ateşi çalmayı defalarca denediler. İçlerinden en zengin olanları, ateşi satın almayı teklif etti. Kurnaz olan bazıları ise yaşlı cadıları tatlı dille kandırmaya kalktı ama nafile. Nihayet, hayvanlardan yardım istemeye karar verdiler. Ama bu görevi üstlenecek kadar zeki ve cesur kim vardı? Ayı pek beceriksizdi, hem çok gürlüyordu. Geyik çok uzundu ve çatal boynuzları, kadınların çadır direğini devirebilirdi. Köpek şapşaldı, yılanın ise ne *Cahroclara* ne de diğer insanlara bir iyiliğinin dokunduğu hiç görülmemiştir.

Kabilenin bilgeleri toplandı, oturup tütün tüttürdüler ve sonunda *Coyote*, namı diğer Kır Kurdu'ndan yardım istemeye karar verdiler, çünkü bu hayvan sıska ve açtı, biraz yiyecek elde etmek onu mutlu edebilirdi. Ayrıca *Cahrocların* ondan bir iyilik istemesinden gurur duyacağı kesindi, çünkü en adi hayvanlar bile hayatını sürdürebilmesi için böylesi güç işlere katıldığı için ondan tiksiniyordu.

Böylece Kır Kurdu'nun yanına gittiler. Yuvası, dağlarla çöllerin ortasındaydı. Burada yavşan otlarının ardına sinmiş, avcılarının döktüğü kanla yere attığı etleri ya da yakalayabileceği kadar küçük ve güçsüz hayvanları gözlüyordu. Kır Kurdu daima aç kalacaktı çünkü hayvanlar yeryüzüne bırakılıp da her biri kendi avlayacağı hayvana yöneldiğinde Kır Kurdu, kendisine verilmiş olan dağ koyununu elinden kaçırmıştı. İşte bu, o zamandan beri kır kurtlarının avlanmada başarısız olmalarının nedenidir.

Cahroclar Kır Kurdu'nu, avcının yerde bıraktığı izi koklarken

buldular. Onu görmeye geldiklerini öğrenince gururu okşandı ama bunu belli etmeyecek kadar kurnazdı. Ziyaret nedenlerini açıkladılar fakat Kır Kurdu hiçbir vaatte bulunmadı. Ona verdikleri yiyecekleri aldı. Biraz köpek etiyle sığır bifteği ve ayı böbreği, kısacası *Cahrocların* saygıdeğer misafirlerine sundukları şeylerdi bunlar. Bunun üzerine memnu niyetini daha fazla gizleyemedi, ondan istedikleri şeyi yapmayı da reddedemedi.

O akşam ava çıkmasına gerek yoktu. Bu yüzden güzelce yerinde kıvrıldı, patilerini burnunun üzerine koydu, ayaklarını ısıtmak için kuyruğunu savurdu. Ömründe ilk kez kendini rahat hissediyordu. Çok geçmeden uykuya daldı ama *Cahroclar* için elinden geleni yapmasının iyi olacağına çoktan karar vermişti. Çölde avlanmaktan çok daha iyiydi böylesi.

Ertesi sabah diğer hayvanlardan yardım istemek için erkenden yola çıktı, çünkü bu görevi tek başına yapamazdı. Küçük hayvanlar yardım isteğini reddetmeye cesaret edemedi, büyük hayvanlar ise zavallılığın haline acıdıklarından ona yardım eli uzatmayı kabul ettiler.

Kır Kurdu, *Cahrocların* kampına en yakın yere bir kurbağa, sonra belli aralıklarla sırasıyla bir sincap, yarasa, ayı ve panter yerleştirdi. Bu hayvanları güçlerine ve yolun zorluğuna göre sıraladı. Son olarak bir *Cahroc*, yaşlı cadıların yaşadığı kulübenin yakınlarındaki çalılıklarda saklanacaktı.

Ardından Kır Kurdu, yavaşça ilerleyip içeri girmek için kapıyı tırmaladı. Kız kardeşlerden biri, kapıyı açıp onu içeri aldı. Sefil

bir kır kurdundan hiç korkuları yoktu. Hayvan, yorgun bir halde odanın ortasına yürüdü ve sanki bitap düşmüş gibi yere yığıldı. Zangır zangır titrediğinden çadırın direği sallandı.

Ateş başında oturmuş alabalık pişirmekte olan iki yaşlı cadı dönüp ona baktı. Cadılardan biri, “Çok üşüyorsan, ateşe yaklaş,” dedi. Sonra alevlerin tam karşısında Kır Kurdu’na yer açtı.

Kır kurdu ateşe yanaşıp başını patilerinin arasına alarak uzandı. İyice ısınıp artık sıcaktan rahatsız olunca, kesik kesik bağırarak dışarıda onu bekleyen adama iki kez işaret verdi.

Yaşlı cadılar, sıcak pek hoşuna gittiği için bağırdığını sandılar. “Ha! Ha!” diye güldüler, “*Cahroclar* onun yerinde olmayı nasıl da isterdi!”

Tam o sırada korkunç bir gürültü duyuldu, eve çekiçler vurulup taşlar atılıyordu. Yaşlı kadınlar düşmanı uzaklaştırmak için dışarı çıktılar.

Kır Kurdu yarısı yanmakta olan bir odun parçası kaptı hemen, bir kuyruklyıldız gibi göz açıp kapayıncaya değin patikayı aştı. Cadılar peşinden koştular ama onların çılgınlıklarını işitince hayvan daha da hızlı koştu.

İyiden iyiye yaklaşmışlardı ona, neredeyse Kır Kurdu’nu yakalayacaklardı, hayvanın gücü de tükenmek üzereydi. Kadınlar onu yakalamak üzere ellerini uzatmışlardı ki Kır Kurdu var gücüyle ucu yanmakta olan odunu sıradaki ilk hayvana fırlattı.

Panter odunu alıp uzun sıçrayışlarla dönemeçli yol boyunca ilerledi. Cadılar onu takip ettiler ama yetişmek ne mümkün?

Panter, ateşini hiç güçlük çekmeden Ayı'ya devretti.

Ayı pek beceriksiz olduğundan odunu birkaç kez yere düşürdü. Böyle olunca yaşlı kadınlar ona yetişmeyi başardılar. Eğer hiç beklenmedik bir anda Yarasa yetişip de yarısı yanan odunla birlikte havaya yükselmeseydi, *Cahroclar* sonsuza dek ateşten mahrum kalacaktı. Yaşlı Ayı'ya gelince, bitkin düşmüş bir halde ağaca doğru yuvarlandı.

Yarasa, ağaçların üzerinden dolanarak yaşlı kadınları peşinden sürüklüyor, bir yükselip bir alçalarak başlarına degecek gibi yapıyordu. Sonunda kadınlar neredeyse pes edeceklerdi.

Yarasa'nın yüksek bir yerden odunu bıraktığını ve odunu Sincap'ın kaptığını görünce cesaretlendiler. "Sincap'ı kolayca yakalarız," diye düşündüler ve eteklerini kaldırıp son hızla takibe devam ettiler.

Bütün bu zaman boyunca odun yanmaktaydı. Artık ateş uç kısma öyle yaklaşmıştı ki Sincap zar zor tutabiliyordu. Ama çok cesur bir arkadaştı, ağaçların arasından hoplaya zıplaya ilerledi. Gerçi kuyruğu fena halde yanmış, omuzlarının üzerinden kıvrılmıştı. Yanık izleri, o gün bugündür bedenindedir.

Tam ateşini düşürmek üzereydi ki Kurbağa'yı gördü. Odun iyice küçülmüştü. Kurbağa ateşini zar zor alabildi Sincap'ın elinden, sonra hiç zaman kaybetmeden koştu. Ateşin dumanı gözlerini bulandırdı ve nefesini kesti, bu nedenle yavaşlamaya başladı. Böylelikle yaşlı cadılar çok geçmeden ona yetiştiler. O sonuncu hayvandı ve *Cahrocların* köyüyle arasında sadece bir gölet vardı. Kalbi göğsünden çıkacak gibi atıyordu. Kurbağa, suya atlamadan

evvel derin bir nefes alabilmek için elindeki ateşi yere bıraktı. Yaşlı cadılar, hayvancağızın üstüne atlamak üzereydiler.

Tabii Kurbağa çok hızlı davranmıştı. Cadıların elinden kurtuldu, odunu yuttu ve göle atladı. Kadınlar da ardından atladılar ama çabaları boşunaydı, çünkü yüzme bilmiyorlardı. Böylece kurbağa kurtuldu. Cadılar ise nehrin ağzındaki kulübelerine geri dönmeye mecbur kaldılar.

Cahroclar göletin hemen kenarında beklemekteydi. Kurbağa gözükünce, sevinç çılgınlıklarıyla onu karşıladılar. Peki ama ateş neredeydi? Ağzındaki alevleri tükürerek bu sorunun cevabını hiç zaman yitirmeden vermiş oldu. Ne var ki Kurbağa kuyruğunu kaybetmişti, yerine bir yenisi de çıkmadı. İribaşların hâlâ kuyruğu vardır ama yetişkin kurbağa haline geldiklerinde, Klamath ülkesindeki bataklıklarda yaşayan tüm hayvanların kralı olan cesur atalarına saygıları nedeniyle kuyruklarını atarlar.

Ateşi getirmekteki başarısının ardından Kır Kurdu, *Cahrocların* sevgisini kazandı ve kampa getirilen en leziz yiyeceklerle beslendi.

Artık et ve mısır pişirebildikleri halde memnun değillerdi. Kır Kurdu'nu şimdi de alabalığı getirmesi için kandırmaları gerekiyordu. Bu büyük ve parlak balıkların nehrin ağzındaki büyük bir su bendinde bulunduğunu, anahtarın da ateşi çaldığı yaşlı cadıların elinde olduğunu anlattılar.

Kır Kurdu bu işe gönüllüydü gönüllü olmasına ama tedbiri de elden bırakmak istemiyordu, “Kürküm değişene kadar biraz bekleyin, böylece cadılar beni tanımazlar,” dedi.

Kır kurdunun kürkü incelik rengi açılıncaya kadar beklediler. Hayvan hazır olunca şarkılar söyleyerek köyün çıkışına kadar ona eşlik ettiler.

Günler boyu Klamath ülkesinin güneyine doğru yol aldı, sonunda nehrin ağzına ulaştı ve yaşlı cadıların evini gördü. Kapıyı tıklattı. Kadınlar ateşin başında uyumaktaydı ama biri gürültüden uyanıp “İçeri gir,” diye homurdandı.

Ateşi çalmaya geldiğindeki gibi başını büküp kuyruğunu düşürmek ve yorgun gözükme yerine, Kır Kurdu bu defa başını dik tuttu, kuyruğunu salladı ve sırttı. Artık pek önemli biriydi, güzel beslendiği için kanlı canlıydı. Dolayısıyla, yaşlı cadılar onu tanıyamadılar.

Alabalık pişiriyorlardı ama Kır Kurdu’na hiç ikramda bulunmadılar. Hayvan buna ses çıkarmadı, çünkü *Cahrocların* hazırladığı yemeklerle karnını iyice doyurmuştu. “Nasılsa yakında *Cahroclar* istediğim kadar alabalık verecek bana,” diye geçirdi içinden.

Ertesi sabah büyük kız kardeş kalkıp dolaptan su bendinin anahtarını aldığı anda, Kır Kurdu uyuyormuş gibi yaptı. Kadın kahvaltı için alabalık getirecekti. Evden ayrılınca Kır Kurdu tembel tembel gerindi ve yavaşça kapıya gitti. Dışarı çıkınca yaşlı kadının arkasından koşturup ayaklarına atladı, kadın yere düştü ve bu sırada anahtarı da düşürdü. Kır Kurdu hemen anahtarı kapı su bendine gitti ve balıkları serbest bıraktı.

Yeşil sular, gümüş renkli alabalıklarla parlıyordu. Balıklar öyle hızlı yüzüyordu ki sadece kilidi kırmakla kalmayıp su

bendini de kırdılar. Böylece *Cahro*clar istedikleri kadar alabalık yakalayabildiler.

Kır Kurdu bu başarısı nedeniyle iyice kibirlendi ve *Cahro*cların gösterdiği nezaket ve iyilikle tatmin olmadı.

Göklerde dans etmek istiyordu. Kendine partner olarak parlak mavi bir yıldız seçti ve her gece birlikte dans etmek için onu yanına çağırırdı. Sonunda yıldız, Kır Kurdu'nun kükremelerinden bıktı. Bir gece ona yamacın en yüksek noktasına gitmesini söyledi, kendisi de yanına inecek ve birlikte dans edeceklerdi.

Kır Kurdu bir süre epey eğlendi ama yıldız onu yükseğe kaldırdıkça üşümeye başladı. Öyle ki patileri uyuştu ve nihayet partnerinin elinden kayıp dünyanın kıyısında, yerle gök arasındaki büyük yarığa düştü. Her bir zerresi gözden kaybolana dek aşağı yuvarlandı, çünkü kır kurtlarının yıldızlarla dans etmesine izin verilemezdi.

Deli Buffalo'nun Gök Gürültüsü Kuşuyla Dövüşmesi

Çok ama çok uzun zaman önce Büyük Deniz'in etrafındaki bütün topraklar Kızılderililere aitti. Büyük Ruh, Kızıl Taş Ocağı'nda barış çubuğunu tütürmüş ve tüm ulusları yanına çağırmişti. Onun emri üzerine yüzlerindeki savaş boyalarını temizleyip sopa ve baltalarını gömdüler ve Büyük Ruh'un yaptığı tarzda kırmızı kum taşından pipolar yaptılar kendilerine. Onlar da barış çubuğu tütürdüler. Böylece uluslar artık savaşmayı bırakmıştı ve her biri kendi nehir kıyısında yaşayıp geyik, kunduz, ayı veya bizon avlıyordu.

O mutlu günlerde, avcı yıldızının hemen altındaki Büyük Deniz'in kıyısında bütün ulusunun güvendiği bir Kızılderili yaşardı. Cesaret, bilgelik ve tedbirlilikte onun eline su dökebilecek kimse yoktu. Çocukluğundan beri ona büyük işler başaracak biri olarak bakılıyordu.

Bozayı ve kuvvetli buffaloyu dize getirmişti. Bir keresinde öyle güçlü bir buffalo yakalamıştı ki on iki okla bile hayvanı öldürememişlerdi. İşte o zamandan beri Deli Buffalo olarak tanınıyordu.

Bir defasında insanlara ilaç lazım oldu, onları iyileştirebilecek tek şey sihirli boynuzdu. İşte o zaman Deli Buffalo, Çiçek

Dolunay⁵’nda yola çıkıp, sihir değil akıl marifetiyle Büyük Boynuzlu Yılan’ın kafasından boynuzlarını kesip getirdi. Bu başarısı nedeniyle halkının büyük sevgisini kazandı, kabilenin en yaşlı ve bilge kimseleriyle bir araya gelip karşılıklı oturdular.

O günlerde en büyük sorunları gizemli Gök Gürültüsü Kuşu’ydu. Sık sık göklerde uçarken görülürdü. Ona hırpani bir görünüm veren kapkara kanatları vardı ve bu kanatlar geçtiği her yeri karanlığa gömüyordu. Ayışığıyla aydınlanan gecelerde kuşun kimseye zararı yoktu, fakat gündüz vakti ya da Ay Prensesi, ağabeyi Güneş Prensi’ni görmek üzere yola çıktığı ve parlak evinin, o güzel kızıl ışığının ardına saklandığı zamanlarda Gök Gürültüsü Kuşu, gölgesi altına düşmüş herkese fenalık ederdi.

Yuvasını herkes çok merak ediyordu ama hiç kimse onu takip etmeye cesaret edemiyordu. Hiçbir avcı bu kuşun saklanıyor olabileceği bir yer keşfedememişti. Kimi bir ağaç oyuğunda yaşadığını, kimi ise yuvasının kumtaşı mağaralarında olduğunu düşünüyordu ama yuvasını gören yoktu.

Bir kış günü, Deli Buffalo ailesine yiyecek aramak için yola çıktı. Büyük Deniz’in ötesinde, nehrin yukarısındaki kuzgunların evine yolculuk etmesi gerekiyordu. Şişmanca bir kuzgun yakalayıp omzuna attı ve dolunay, ağaç tepelerinin arasından yüzünü gösterdiği esnada evinin yolunu tuttu.

---

⁵ Kızılderililer her yenilenen dolunaya bir isim vermişlerdir. Bu dolunay isimleri, her bir aya karşılık gelmektedir. Her bir dolunaya verilen isim kabileden kabileye değişir. Günümüzde, kolonistler üzerinde büyük bir etki bırakan “New England” bölgesindeki Algonquin kabilesinin dolunaya verdikleri isimler kullanıldı. Bu kabileye göre “Çiçek Dolunay” Mayıs ayına karşılık gelmektedir. (e.n.)

Gölü geçtiği, çadırı görüş açısına girdiği anda büyük bir gölge yanından geçerek etrafı karanlığa boğdu. Gölge kaybolunca Deli Buffalo, etrafına bakıp bu duruma neyin neden olduğunu anlamaya çalıştı. Gökyüzü açıktı, ay o kadar parlaktı ki onun yanında avcı yıldızı pek görünmüyordu. Deli Buffalo çevresindeki nesnelere sanki gündüzmüş gibi açık seçik görebiliyordu.

İlk başta hiçbir şey göremedi çünkü Gök Gürültüsü Kuşu hemen başının üzerindeydi. Ancak kuş, başının üzerinde daire çizmeye başlayınca onu görebildi. Gök Gürültüsü Kuşu aşağı doğru hızla hareket etti, genç adamın üzerine atılarak onu, avladığı kuzgunla beraber havaya kaldırdı.

Ayakları yerden kesilip gökyüzüne çıkana dek yavaş yavaş yükseldiğini hissetti ama o kadar da yükselmemişti, çünkü köyünü hâlâ görebiliyordu. Hatta kendi çadırını ve kapı eşiğindeki çocuklarını bile seçebiliyordu. Çocuklar, babalarını görünce çok korkmuşlardı. Anneleri bile onları yatıştıramadı, çünkü Gök Gürültüsü Kuşu hakkında anlatılan korkunç hikâyelerin hepsini ezbere biliyorlardı. Sık sık tırmandıkları güzel huş ağacının kökünden sökülüp cansız bir halde ormanın karanlığına gömüldüğüne bizzat şahit olmuşlardı. Savaşçıların etrafında toplandığı meşe ağacı da bu korkunç yaratık tarafından parçalanmıştı. Büyük Deniz'in üzerinde yol almak için kullandıkları kanonun yapımında, dallarını kullandıkları sarı sedir ağacı, Gök Gürültüsü Kuşu tarafından ateşe verilmişti.

Deli Buffalo, cesaretini koruyordu. Mızrağını sıkıca tutup canavarla dövüşme ânının gelmesini beklemeye başladı. Hızla kuzeye ilerlediler, Büyük Deniz'i aşip daha da yükseldiler.

Nihayet tek bir ağacın bile yetişmediği büyük bir dağa ulaştılar. Dağın tepesi çıplak ve engebeliydi ama sağlam bir kayalıktı. Kenarları ise yer yer kaba çim tutamları ve birkaç bodur karaçalıyla kaplı yumru taşlardan ibaretti. Gök Gürültüsü

Kuşu'nun yuvası, suyun üzerine sarkan yüksek bir kaya yarığındaydı. Yuvası insan kemiklerinden yapılmıştı. Kafatasları ve onların yaşarken kafalarına taktıkları tüylerle süslenmişti.

Yine de Deli Buffalo hiç korkmuyordu. Kuş yuvasına yaklaşınca ötüp mırıldanmaya başladı. Sesi, kulakları sağır edercesine yankılandı durdu. Daha da kötüsü hayvan, Deli Buffalo'yu kayalara doğru fırlatıp kanatlarıyla iterek kayalıklara doğru sürmeye çalıştı. Hayvanın kanatları genç adamın canını fena acıtıyor, sanki kızgın kömür parçalarına dokunuyormuş gibi tenini yakıyordu.

Deli Buffalo, kendini var gücüyle çekip mızrağını dengeleyerek yara almadan kaçmayı başardı. Sonunda güçlü bir darbeyle kuş, genç adamı yuvasına sokmayı başardı. Ardından kanatlanıp gözden kayboldu.

Deli Buffalo sarsılmıştı ama yalnızca bir an sürdü bu hali. Kendine gelince Gök Gürültüsü Kuşu'nun çatırtılı sesini duydu. O an, vahşi ve aç gök gürültüsü yavrularının merhametine bırakıldığını anladı. Muhtemelen onlara yiyecek olarak getirilmişti. Yavrular hemen adamın başını gagalamaya başladılar. Yaşlı kuş gibi ötüyorlardı ama onun kadar yüksek sesli değillerdi. Gerçi sayıca fazla olduklarından çıkardıkları sesler daha ürkütücüydü.

Bunların henüz yavru olduğunu gören Deli Buffalo, güçsüz olduklarını düşündü ve yaşlı kuş gözden kaybolunca yavrularla dövüşmeye kalkıştı. Gücü yettiğince yükselerek içlerinden birine mızrağıyla vurdu. Bunun üzerine bütün yavrular,

Deli Buffalo'nun üstüne atlayıp kanatlarıyla ona vurmaya ve kırıştırdıkları büyük ve kısık kan kırmızısı gözlerini ona yönelterek ellerini ve yüzünü yakan yıldırımlar fırlatmaya başladılar. Çektiği acıya rağmen genç adam yiğitçe mücadele etti. Keskin kanatlarıyla ona vurduklarında sanki zehirli bir ok onu vurmuş ya da bir yılan onu sokmuşçasına canı yanıyordu.

Birer birer güçten düşüp geri çekildiler. Deli Buffalo içlerinde en iri ve güçlü olanını kavrayıp boynunu burdu, sonra uçurumdan aşağı fırlattı. Bunu gören diğer yavrular birbirine sokulup bir daha genç adama dokunmaya cesaret edemediler.

Sonra Deli Buffalo bir başka kuş yavrusunu yakaladı, kalbini çıkarıp bedenini fırlattı. Kuşun derisini de kuruması için yuvanın kenarına bıraktı. Ardından yere oturdu, kemerinden sarkan kurt derisi piposunu doldurup tüttürdü. Dinlendiği sırada diğer kuşların da boyunlarını burdu ve hepsini Büyük Deniz'e attı. Yalnızca kalplerini ve pençelerini sakladı.

Hepsini öldürünce piposundan dört kısa nefes daha çekip dört rüzgâr krallığından yardım istedi. Sonra kurumuş olan derinin içine girdi, sakladığı pençelerle deriye iyice sarındı, gök gürültüsü yavrularının kalplerini mızrağına takip dağ kenarı boyunca aşağı doğru yuvarlanmaya başladı.

Bir kayadan ötekine yuvarlandıkça derinin tüyleri, ateşböcekleri gibi yanıp söniyordu. Yolu yarılınca doğruldu, kollarındaki kanatları kaldırıncaya uçabildiğini fark etti. İlk başta yavaşça hareket ediyordu ama çok geçmeden harekete alıştı ve tıpkı büyük kuş gibi hızla uçmaya başladı.

Büyük Deniz'i aşır on gün önce kuşun onu kaçırdığı yere kadar ormanın üzerinde uçtu. Sonra yere konup üzerindeki kuş derisini yırttı ve evine doğru ilerledi.

Karısı ve çocukları, onu gördüklerine inanamadılar çünkü yavru gök gürültüsü kuşlarının Deli Buffalo'yu çoktan mideye indirmiş olduğunu düşünüyorlardı. Mızrağına taktığı gök gürültüsü yavrularının kalplerini bir güzel kızarttı. Çadırdan metrelerce uzaktan bile kalplerin çatırdama ve tıslama sesleri işitilebiliyordu. Yine de yumuşacık ve leziz bir etti.

Yaşlı Gök Gürültüsü Kuşu, ülkenin o bölgesinde bir daha görülmedi. Rocky Dağları'ndan gelen avcılarının anlattığına göre dağın tepesine kurduğu yuvada yeni yavrular yetiştirmekteydi. Bu yavrular kimi zaman yeryüzüne inip ormanları ve tahıl tarlalarını bozuyordu. Ama eskisinden daha yüksekte uçuyorlardı. Deli Buffalo'nun onlarla dövüştüğü günden beri insanların işine karışmaya cesaret edemiyorlardı. Bu yüzden, yuvalarını dağ geçişinin kemikleri ile sakalından yaptılar.

Kızılderili çocukları, ateşin çıtırdadığını duyunca bu sesin yavru gök gürültüsü kuşlarının kalplerinden çıkan sesler olduğunu söylerler. Zira tüm Kızılderili kabileleri, Deli Buffalo'nun kahramanlığından haberdardır.

Kızıl Kuğu

Büyük Şef Kızıl Şimşek, karısı ve üç çocuğuyla birlikte kabileler konseyine doğru yol almaktaydı. Toplantının yapılacağı yere yaklaştıklarında çocuklardan biri havada süzülen güzel, beyaz bir kuş gördü. Neşeyle ellerini çırparak yukarıyı gösterdi, çünkü kuş hızla yere doğru ilerlemekteydi ve geniş sırtı ile kanatlarına güneş vuruyordu.

Yüzlerine geniş bir gülümseme yayılmıştı ki kuş birden tepelerinde bitiverdi ve anneyi devirip yerin içine çekti ta ki kadın tamamen gözden kaybolana kadar. Darbenin şiddeti öyle büyüktü ki kuşun kendisi de paramparça olmuş, tüyleri etrafa yayılmıştı. Konsey için toplanmış Kızılderililer bir gayretle kuş tüylerini toplamaya koyuldu, çünkü beyaz bir kuş tüyü kolay ele geçmiyordu ve savaş zamanlarında çok değerliydi.

Büyük acı içindeki Kızıl Şimşek, olduğu yerde dondu kaldı. Çocuklarını da yanına alıp ormanın içinde gözden kaybordu. Bir daha da kimselere görünmedi. Kendine küçük bir ev yaptı ve evin eşiğinden dışarı asla adım atmadı. Kış mevsimi, ak saçlarını savurup her yanı karla kapladığında, Kızıl Şimşek nereden geldiği bilinmeyen bir okla vurulup öldü.

Bunun üzerine üç küçük erkek çocuğu yalnız kalmıştı. En büyük oğlan bile henüz eve yiyecek getirecek kadar güçlü kuvvetli değildi. Tek yapabildikleri şey, tavşanları kapana kıştırıp yakalamaktı. Hayvanlar onların haline üzülüyordu. Bu

yüzden işe el koydular. Sincaplar, kapı eşiğine fındık fıstık bırakıyor ve büyük bir bozayı da geceleri başlarında nöbet tutup onları koruyordu. Anne babalarını hatırlayamayacak kadar küçüktüler ama cesur çocuklardı. Avlanmayı ve balık tutmayı öğrenmek için ellerinden geleni yapıyorlardı. En büyükleri, çok geçmeden yetenekli bir avcı oldu ve kardeşlerine bildiği her şeyi öğretti.

Kendi başlarının çaresine bakacak yaşa geldiklerinde ağabeyleri, yanlarından ayrılmaya karar verdi. Uzaklara gidip dünyayı görecek, başka evler bulacak ve hepsi için birer eş getirecekti. Kardeşleri buna razı gelmedi, yabancılar olmadan bunca zaman güzelce yaşayıp gittiklerini, bundan sonra da böyle yaşamaya devam edebileceklerini söylediler. Bunun üzerine birlikte yaşamaya devam ettiler, hiç kimse uzaklara gitmekten söz etmedi bir daha.

Bir gün, okları için yeni kılıflar yapmak istediler. Kardeşlerden biri samur kürkü kullandı, diğeri koyun derisinden kılıf yaptı. Üçüncüsü ise kurt derisi kullandı. Sonra yeni oklar yapmanın iyi olacağını düşündüler. Pek çok ok yaptılar. Bunlardan bir kısmı meşe ağacındandı; ayrıca bir erkek geyiğin uyluk kemiğini de kullanmışlardı ama çok değerli ve nadir olan bu malzemedен az sayıda ok yapabilmişlerdi. Çakıl ve kumtaşlarına şekil vermek epey vakitlerini aldı ama nihayet işlerini bitirdiler. Artık büyük bir ava hazırdılar. Kimin avda birinci olacağına dair iddiaya tutuştular. Her biri, avlamaya alışık olduğu hayvanı öldüreceğine ve kardeşlerine ait olana el

uzatmayacağına söz verdi.

En küçükleri olan Derin Ses çok uzaklaşmamıştı ki siyah bir ayı çıktı karşısına. Kardeşler arasında yapılan anlaşmaya göre bu hayvanı öldüremezdi. Fakat ayı iyice yakınına gelmişti. Öyle ki nişan almaktan geri duramadı. Ayı, delikanlının ayakları dibine yığılıverdi. Vicdanındaki rahatsızlık artık yok olmuştu. Bu yüzden, hayvanın derisini yüzmeye koyuldu.

Çok geçmeden gözleri bulanık görmeye başladı, kanlı elleriyle gözlerini ovuşturdu. Başını kaldırdığında her şey kıpkırmızı görünüyordu. Su kenarına gidip ellerini ve yüzünü yıkadı ama o kırmızı toz bulutu gözünün önünden gitmiyordu. Ağaçlar, toprak ve hatta siyah ayının derisi bile kırmızıya bulanmıştı. Tuhaf bir ses işitince hayvanı yarısı yüzülmüş halde bırakıp sesin geldiği yere doğru gitti.

Sesi takip ederek büyük bir gölün kıyısına ulaştı. Burada çok güzel bir kuğu yüzmekteydi. Güneşte ışıldayan parlak kırmızı kanatları, daha önce gördüğü kuğularinkine hiç benzemiyordu.

Oklarından birini çekip kuşa fırlattı ama ok, hedefine ulaşmadan yere düştü. Delikanlı, tekrar tekrar nişan aldı ta ki ok kılıfı boş kalana dek. Kuğu, uzun boynunu suya sokup çıkarmaya devam ediyor, avcının varlığından habersiz gözükiyordu.

Sonra babasına ait üç sihirli okun evde olduğunu hatırladı. Başka bir zaman olsa, bu oklara dokunmak aklından bile geçmezdi ama bu güzel kuşa sahip olmayı kafasına koymuştu. Hemen eve koşturdu, okları getirip nişan aldı. İlk ok, kuşun çok yakınından geçti ama ona isabet etmedi. İkinci ok da hayvana

ulaşmadan suya düştü. Üçüncü ok, kuğuyu tam boynundan vurdu ama kuğu, hemen ayaklanıp batmakta olan güneşe doğru uçtu.

Derin Ses hayal kırıklığına uğramıştı. Okları kaybettiği için ağabeylerinin ona çok kızacağını bildiğinden hemen suya dalıp ilk iki oku buldu ama üçüncü oku, Kızıl Kuğu yanında götürmüştü.

Derin Ses, kuğunun yaralı olduğunu ve uzaklara uçamayacağını düşündü. Bu nedenle, sihirli okları kılıfına koyup kuşa yetişmek için koşturdu. Dere tepe düz gitti, ormanları aştı ve nihayet akşam olup hava kararınca kuğuyu artık göremez oldu.

Ormandan çıktığı sırada uzaktan gelen sesler işitti ve yakınlarda insanlar olduğunu anladı. Etrafına bakınca uzak bir tepede kurulu büyük bir kasaba olduğunu gördü. Bekçi olan yaşlı bir baykuşun şöyle seslendiğini duydu: “Ziyaretçimiz var!” Buna karşılık halk yüksek sesle cevap verdi: “Merhaba!”

Derin Ses, gözcüye yaklaşip kötü bir amaçla gelmediğini, yalnızca kalacak bir yer aradığını söyledi. Baykuş cevap vermedi ama onu Şef’in çadırına götürüp içeri girmesini söyledi.

“İçeri gelin,” dedi Şef. “Şuraya oturun,” diye ekledi genç adamı görünce.

Derin Ses’e yiyecek ikram edildi ve çok az soru soruldu.

Biraz sonra, onu yakından izlemekte olan Şef, “Kızım, damadımızın mokasenlerini al. Gerekiyorsa, tamir ediver,” dedi.

Derin Ses, böyle aniden evlendirildiğine çok şaşırılmıştı ve bu kızın, ağabeylerinden birinin karısı olması gerektiğine karar

vermişti. Kız pek güzel değildi; ayrıca mokasenleri asık suratlı bir şekilde alarak huysuz biri olduğunu da göstermişti. Öyle ki Derin Ses kızın arkasından koşturup mokasenleri elinden aldı ve kendisi astı.

Çok yorgun olduğu için hemen uykuya daldı. Ertesi sabah erkenden kıza, “Kızıl Kuğu nereye gitti?” diye sordu.

“Onu yakalayabileceğini mi sanıyorsun?” diye cevap verip öfkeyle yüzünü çevirdi kız.

“Evet,” dedi Derin Ses.

“Aptallık bu!” dedi kız ama delikanlı ısrar edince kapıya gidip kuğunun hangi yöne doğru uçtuğunu gösterdi.

Hava hâlâ karanlıktı ve yolun yabancı olduğu yavaş ilerliyordu. Gün ağarınca bütün gün var gücüyle koşturdu. Geceye doğru neredeyse tükenmişti, yakınlarda dinlenebileceği bir başka köy olduğunu görünce sevindi.

Bu köyde de gözcülük yapan bir baykuş vardı; boz renkli ve büyüktü. Delikanlıyı uzaktan görünce kamptakilere seslendi, “Guk-guk! Ziyaretçimiz var!”

Derin Ses’i Şef’in çadırına götürdüler ve tıpkı önceki gece olduğu gibi yemek ikram ettiler. Bu sefer, Şef’in kızı güzel ve nazikti.

“Bu, büyük ağabeyimin karısı olsun,” diye düşündü delikanlı, “çünkü büyük ağabeyim bana karşı hep iyi davranmıştır.”

Bütün gece mışıl mışıl uyudu. Şafak sökerken uyandı. Hiç vakit kaybetmedi. Şef’in kızı, bütün sorularına hemen cevap verdi. Kızıl Kuğu’nun önceki gün öğleden sonra oradan geçtiğini

söyleyip ne tarafa gittiğini gösterdi. Çayıra giden en kısa yolu da işaret etti.

Güneş doğana kadar yavaşça ilerledi, sonra yine koşturmaya başladı. Çok hızlı koşuyordu. Hatta bir ok fırlatıp onu geçmeye çalışıyordu. Hakikaten ona göre yavaş kalan ok, arkasına düşüyordu. Daha hızlı ilerlemesine yardım ettiği için ikinci gün de bunu defalarca yaptı. Akşama doğru, yakınlarda bir kasaba göremeyince bütün gece yol alması gerekeceğini düşünerek daha yavaş yürümeye başladı.

Hava karardıktan kısa bir süre sonra ormanda küçük bir ışık çarptı gözüne. Yakınlarda küçük bir çadır olduğunu gördü. İhtiyatlı adımlarla ilerleyerek kapı eşiğinden içeri baktı. Ateş başında yaşlı bir adam oturmaktaydı, başını öne eğmişti.

Derin Ses çıt çıkarmadığı halde yaşlı adam, “İçeri gir, torunum,” diye seslendi.

Delikanlı çadıra girdi.

“Otur bakalım,” dedi yaşlı adam, kendisinin tam karşısındaki yeri işaret ederek. “Üstünü başını kurut. Yorgun olmalısın, biraz dinlen. Ben de sana yemek hazırlayayım. Suyla dolu tencerem ateşin yanında durur.”

Derin Ses ocağın her tarafına baktı ama tencere falan göremedi. Bir anda içi su dolu toprak bir tencere ortaya çıktı. Yaşlı adam bir darı tanesi ile bir çayüzümü alıp tencereye koydu ve kaynaması için ateşe yerleştirdi. Derin Ses acıkmıştı ama iyi bir akşam yemeği yiyebileceğinden şüpheliydi.

Su kaynayınca ihtiyar adam tencereyi ocaktan aldı ve

delikanlıya, tencere gibi topraktan yapılmış bir tabak ve kaşık uzatarak yemekten koymasını söyledi.

Derin Ses çorbayı öyle lezzetli buldu ki tencerenin dibi görünene kadar tabağını tekrar tekrar doldurdu. Utanmıştı ama karnı hâlâ açtı.

Daha ağzını açamadan yaşlı adam, “Ye, torunum. İyice doyur karnını,” diyerek tencereyi gösterdi. Tencere bir anda yeniden dolmuştu.

Derin Ses, yine bütün çorbayı sildi süpürdü. Bu defa açlığı yatışmıştı. Sonra tencere ortadan kayboluverdi.

“Torunum,” dedi yaşlı adam Derin Ses yemeğini bitirince, “güç bir yola çıkmışsın ama başarılı olacaksın. *Kararlı ol* ve karşına çıkabilecek şeylere hazırlan yeter. Yarın gün batana dek yol alacaksın. Sonra büyücü dostlarımdan biriyle karşılaşacaksın. Sana yiyecek ikram edip yatacak yer verecek ve benim söylemeye izinli olduğumdan çok daha fazlasını anlatacak. *Sebat et, yeter*. Yarından sonraki gün, sana bilmek istediğin her şeyi ve dileğine nasıl erişeceğini söyleyecek bir kişiyle daha tanışacaksın.”

Derin Ses, beyaz ve yumuşacık buffalo kürkünde yatıp mışıl mışıl uyudu. Yaşlı adamın sözleri onu çok mutlu etmişti.

Büyücü adam akşam yemeğinde yaptığı gibi kahvaltı hazırladı. Ardından delikanlı yola çıktı. İkinci büyücü, kendisine anlatıldığı gibiydi. Yine sihirli tencerede yapılan yemekten yedi ve beyaz buffalo kürkünden yatakta uyudu.

İkinci büyücü, genç adamın başarısından o kadar emin

gözükmüyordu. “Niceleri yürüdü bu yolu senden önce,” dedi, “ama hiçbiri geri dönmedi. Göreceğiz bakalım, göreceğiz.”

Bu sözler, Derin Ses’in cesaretini sınamak için söylenmişti. Delikanlı, ilk büyücünün sözlerini hatırlayıp kararlılığını korudu.

Ertesi sabah kahvaltıdan sonra hızla yol aldı, çünkü üçüncü büyücünün ona Kızıl Kuğu hakkında anlatacaklarını çok merak ediyordu. Gelgelelim, bütün gün koşmasına rağmen üçüncü eve diğerlerinde olduğu gibi çabuk varamadı.

Önceki iki gece olduğu gibi hazırlanan akşam yemeğinin ardından büyücü, “Torunum, yarın akşam Kızıl Kuğu’nun evine varacaksın. O bir kuş değil, çok güzel bir kızdır; bugüne dek yaşamış en güzel kız! Babası bir büyücüdür ve çok zengindir. Serveti çok değerlidir çünkü deniz kabuklarının⁶ çoğu Büyük Tuz Gölü’nden getirilmiştir. Kızı her türlü hazineden daha değerlidir onun için. Kızıl Kuğu babasını çok sever. Hayatı, onu rahat ettirmeye çalışmakla geçmektedir. Ne var ki yaşlı adamın başına bir talihsizlik geldi. Kafasına sıkıca bağladığı ve gece gündüz çıkarmadığı hazinesinin başlığını kaybetti. Sihirli bir başlığı olduğunu duyan bir Kızılderili kabilesi günlerden bir gün onu ziyaret ederek şeflerinin kızının çok hasta olduğunu ve onu iyileştirebilecek tek bir şey olduğunu söylediler: Hazinesinin sihirli başlığını görmek. Büyücü elçilerden şüphe etmedi ama kızı yanına getirmeleri için onları ikna etmeye çalıştı. Kızın

---

⁶ Kızılderililer deniz kabuklarını ve boncukları para yerine kullanmaktaydı. Kızılderili dilinde bunlara *wampum* adı verilmektedir ve masalarda “para, servet, zenginlik” anlamında bu kelime geçmektedir. (e.n.)

yerinden kalkamadığını söylediler. Bunun üzerine yaşlı adam, içinden hiç gelmese de başlığını çıkarıp Şef'e gönderdi. Gerçekte bütün bu hasta kız hikâyesi bir uydurmaydı. Başlığı ele geçirince ihtiyar adamla dalga geçtiler. Kuşların gagalaması ve gelip geçen yabancıların alay etmesi için başlığı bir direğe taktılar. Yaşlı adam başlığı geri alacak kadar güçlü değildi ama günün birinde genç bir savaşçının ona yardım edeceği söylenmişti kendisine. Kızıl Kuğu, Düşen Yapraklar Dolunayı'nda⁷ bu cesur adamı aramaya gider, görevi başarırsa onun eşi olacağına dair de ant içmişti. Torunum, pek çok delikanlı Kızıl Kuğu'nun peşinden gitti ama başarısız oldu. Yine de senin daha şanslı olduğunu düşünüyorum. Kızıl Kuğu'nun çadırına gittiğinde büyücü sana her şey hakkında sorular soracak. Ona hayallerinden bahset, koruyucu ruhlarının senin için yaptıklarını anlat. O zaman senden hazinesinin başlığını geri getirmeni isteyecek, başlığı nasıl bulacağını ve onu kaçırın kötü insanları cezalandırmak için ne yapman gerektiğini söyleyecek."

Derin Ses, böyle güzel bir kızla evlenme şansının olduğunu duyunca çok sevindi. Ertesi gün neşe içinde ormanda oradan oraya koştu. Başarısız olabileceği düşüncesi aklından bile geçmiyordu. Akşama doğru derin inleme sesleri duydu. Bunların Kızıl Kuğu'nun çadırından geldiğini düşündü.

Çok geçmeden güzel bir çadıra geldi. İçeri girince çadırın ortasında oturan büyücüyü gördü. Yaşlı adam, iki eliyle başını

---

⁷ Kızılderililer, Ekim ayında görülen dolunaya bu adı verirler. Bir diğer adı da "Avcı Dolunayı"dır. (e.n.)

tutmuş acı içinde inliyordu.

Yaşlı adam akşam yemeğini hazırladı. Kimsenin Kızıl Kuğu'yu görmesine ve hatta çadırda olup olmadığını bilmesine bile izin verilmiyordu. Ama Derin Ses, odayı bölen bir perde olduğunu fark etti. Ayrıca perdenin arkasından kanat çırpışına benzer sesler duydu.

Heyecanlanmamış, sakin kalmayı başarmıştı. Yaşlı adamın sorularına sabırla ve dürüstlikle cevap verdi. Ona rüyalarını anlattıkça büyücü başını sallayıp “Hayır, o değil,” dedi her seferinde. Öyle ki Derin Ses, artık ona bir şey anlatamayacağını düşünmeye başlamıştı. Ne var ki Kızıl Kuğu'dan vazgeçmeye niyeti yoktu. Bu yüzden, diğerlerinden çok farklı bir rüyayı hatırladı. Hemen rüyasını anlatmaya başladı.

Delikanlı rüyasını anlatmayı daha bitirmemişti ki büyücü bir anda heyecanlanıvermişti. “İşte bu, işte bu!” diye haykırdı, “Sayende yaşayacağım! Bir delikanlının ağzından duymak istediklerim bunlardı. Şimdi gidip başlığımı getirecek misin?”

“Evet,” dedi Derin Ses, “Yarından sonraki gün, gece şahini ötünce başını evin kapısından çıkar. Elimde başlıkla geldiğimi göreceksin. Eve girmeden önce başlığını eskisi gibi başına yerleştireceğim. Bana verdiğin sihirli yemek sayesinde şeklimi değiştirme gücüne sahibim artık. Bu yüzden gece şahini olarak geleceğim ve başarılı olduğumu haber vermek için öteceğim. Topuzunuzu hazırlayın, geldiğim zaman kullanmam gerekebilir.”

Derin Ses, konuşmaya başladığında neler diyeceğini

bilmiyordu ama büyücü ona baktıkça, kelimeler dilinden dökülmeye başladı. Ondan önce bu maceraya atılmış diğer delikanlılara dair işittiği hikâyeler ve büyücünün o gece ona anlattıklarından sonra Derin Ses, başlayacağı görev için endişeliydi. Erkenden uyanıp kendisine gösterilen yöne doğru yola çıktı.

Uzakta başlığı gördüğünde yakınında kimselerin olmadığını düşünmüştü ama yaklaşınca başlığın çevresini saranların bir ağaçtaki yapraklar kadar çok olduğunu gördü. Bu kadar çok insanın arasından öylece geçemeyeceğini anlayınca kendini bir sinekkuşuna çevirip başlığa iyice yaklaştı ama bir okun isabet etmesinden korktuğu için dokunmadı.

Başlık, uzun bir direğe bağlanmıştı ve kimseye fark ettirmeden onu oradan hiçbir kuş alamazdı. Bu yüzden Derin Ses, kendini karahindiba çiçeğine çevirip başlığın içine girdi. Gümüş parmaklarını iplerin altına ve arasına yerleştirip ipleri çözdü, sonra yavaşça başlığı kaldırdı. Böylesi küçük bir varlık için çok ağırdı bu başlık.

Aşağıdaki kalabalık başlığın hareket ettiğini görünce bağırışıp peşinden koşturdular. Peşinden giderken bir yandan da başlığı ok yağmuruna tutuyorlardı. Okları engelleyen rüzgâr, ters yöne esmeye başlayınca Derin Ses zaman kazanarak kuş şeklini aldı. Bir gece şahininin bedenine bürünmüş olarak büyücünün evine doğru hızla uçarken işaret olarak belirlediği gibi ötmekteydi.

Yaşlı adam sesi duyup dışarı baktı. Derin Ses, adamın yanına uçup başlığı adamın başına doğru bıraktı. Sonra tekrar eski haline dönerek büyücünün çadırın hemen dışına koyduğu topuzu aldı ve güçlü bir darbeyle başlığı adamın kafasına sıkıca çaktı. Yalnız bu vuruş sonrası ihtiyar adam bayılmıştı. Adam kendine gelince Derin Ses gerçekten çok şaşırılmıştı; çünkü karşısında yaşlı bir adam değil, ona şu sözleri söyleyen yakışıklı ve genç bir savaşçı duruyordu: “Cesaretin ve iyi kalpliliğinle bana gençliğimi ve gücümü yeniden kazandırdığın için sana minnettarım *dostum*.”

Derin Ses'ten misafiri olmasını istedi. Günlerce birlikte avlandılar ve dost oldular. Nihayet Derin Ses, ağabeylerinin yanına dönmek istedi. O zaman genç büyücü, arkadaşına hediyeler verdi. Kar gibi beyaz buffalo kürkleri ve geyik derisinin yanında, hangi ülkede olursa olsun varlıklı bir adam olmasına yetecek, taşıyamayacağı kadar çok sayıda kıymetli kemerler armağan etti.

Orada kaldığı süre boyunca Kızıl Kuğu'dan hiç laf açılmamıştı. O gün, birlikte son pipolarını tütürürken genç büyücü Derin Ses'e, “Kardeşim, hazinemın başlığını getiren kişiye verilecek ödülü biliyorsun. Sana ömür boyu yetecek kadar kıymetli eşya verdim ve şimdi de en büyük armağanı vereceğim,” dedi.

Bu sözlerin üzerine Kızıl Kuğu ortaya çıktı.

“Onu yanına al,” dedi büyücü, “Kızıl Kuğu benim kız

kardeřimdir. Onu eřin olarak al.”

Böylece Derin Ses ve Kızıl Kuğu birlikte yola ıktılar. Derin Ses’in geldiği yoldan dönüyorlardı. Yol üzerinde diğer iki yaşlı büyücüye uğrayıp onların kızlarını da ağabeylerine eř olmaları için yanlarına aldılar. Kızıl Kuğu, güzellik ve sevimlilikte hepsinden üstündü. Onun kızları ve kızlarının kızları, kabilenin gördüğü en güzel kadınlar olarak bilinegeldiler.

Eğilmiş Kayalar

Bir Niagara Hikâyesi

Eğilmiş Söğüt, güzel kadınlarıyla bilinen bir kabiledeki en alımlı kızdı. Pek çok talibi vardı ama o hiçbirini kabul etmiyordu, çünkü uzak bir kabileden genç bir savaşıya kaptırmıştı gönlünü. Bu delikanlının günün birinde geri gelip ayaklarının dibine kızıl bir geyik bırakacağından emindi. Böylece kıza evlenme teklifinde bulunmuş olacaktı.

Taliplerinin arasında çirkin mi çirkin, yaşlı mı yaşlı bir Kızılderili vardı. Bu adam çok zengin bir kabile şefiydi. Yüzü yara bere içinde ve buruş buruştu, saçları ise ormanda oyuklar kazan porsukların tüyleri gibi kırdı. Ayrıca pek zalim bir adamdı, kabilesinin o güne dek gördüğü en korkunç sınavları tasarlayarak saygı değer savaşçılar olduklarını ispatlamaya çalışan genç adamları işkencelere maruz bırakmıştı. İşte, pek isabetli bir şekilde “Taş Kalp” adıyla tanınmakta olan bu şef, Eğilmiş Söğüt ile evleneceğini ilan etti. Çok güçlü ve nüfuzlu olduğundan, kızın anne babası bu işe karşı çıkmaya cesaret edemedi. Eğilmiş Söğüt, yalvarıp ağladı ama nafileydi.

Nikâh gününden önceki gece kızcağz ormana gidip kendini yerlere attı, kalbi dağlanırcasına ağladı. Bütün gece oracıkta uzanıp büyük Niagara şelalesinin gürlemesini dinledi. Nihayet şelale, kesin bir kaçış yolu fısıldadı.

Sabah erkenden, henüz kimseler uyanmamışken, Eğilmiş Söğüt babasının çadırına geri döndü. Kanosunu alıp nehrin kıyısına çekti. Sonra kanoya binip hızlıca şelaleye doğru yol aldı. Çok geçmeden suyun en hızlı aktığı yere geldi ve beyaz köpükler çıkaran kocaman dalgalar arasında kurumuş bir dal gibi tepetaklak oldu. Ama hızla ve kendinden emin bir şekilde büyük şelalenin kenarına doğru ilerlemeye devam etti.

Bir an için parlak ve yeşil renkteki suyu gördü. Sonra yukarı kaldırıldığını hissetti. Kocaman beyaz kanatlar onu kayaların üzerine taşımaktaydı. Su ikiye yarıldı ve kız, gökkuşağının ardındaki karanlık bir mağaraya girdi.

Bulut ve Yağmur Ruhü, onu kurtarmaya gelip evine getirmişti. Bu, ufak tefek ihtiyar bir adamdı; bembeyaz bir yüzü vardı, ince ak saçları ve sakalları gece gündüz şelalenin dibinden bir sis gibi yükselirdi. Evinin kapısı Niagara'nın yeşil dalgasıydı, duvarları ise beyaz taş çiçekleriyle süslü gri kayalardan oluşuyordu.

Bulut ve Yağmur, ona kalın bir ceket verip evin uzak bir köşesinde beyaz kürklerin üzerine oturttu. Sihirli bir ateş sayesinde havadaki nem bu köşeye ulaşamıyordu. Bu ateş, şelalenin altında yanan ateştir ve akan sular boyunca sarılı yeşilli alevlerini yansıtarak bir gökkuşağı oluşturur.

Kıza leziz balıklar ve yalnızca deniz perilerinin bulup hazırlayabileceği yosunlardan yapılmış enfes bir jöle getirdi.

Eğilmiş Söğüt iyice dinlenince Bulut ve Yağmur ona, başına gelen her şeyi bildiğini ve istediği takdirde çirkin talibi ölene kadar onu yanında saklayabileceğini söyledi. "Büyük bir yılan

var,” diye ekledi, “Köyün hemen altında yatar. Şu anda bile Taş Kalp’in su çektiği kaynağı zehirliyor. Dolayısıyla Taş Kalp, yakın zamanda ölecek.”

Eğilmiş Söğüt, ona minnettardı. Böyle güzel bir evde, böyle nazik bir ev sahibiyle tüm ömrünü geçirebileceğini söyledi.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «Литрес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на Литрес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.